

Letní škola práva
Dědické právo v proměnách věků
Právnická fakulta MU v Brně

Přednášku na téma Dědické
spory

pronesla dne 25. 9. 2012

Kamila Bubelová

Rozvržení přednášky

- Zvláštnosti dědického práva
- Justiniánské změny v dědickém právu
- Typy dědických sporů
- Kauzy k jednotlivým typům sporů
- Moderní české právo – prvorepublikové
- Moderní české právo – současnost

Zvláštnosti dědického práva

- Charakter dědického práva: na pomezí práv majetkových a rodinných – rozdílné principy: vlastnictví k neživým věcem vs. emoční vztahy mezi jedinci v rodině
- Systematické zařazení v soukromých právech – právo subjektivní, avšak jeho účinky jako translace vlastnického práva jsou absolutní

Justiniánské změny dědického práva

- Justinián změnil obsah slova *pietas*, příbuzenská náklonnost – v intestátní posloupnosti se dědí podle kognátského principu (vysvětlíme)
- Uměle vytvořené příbuzenství (adopce) už vyžaduje zkoumání dobra osvojeného a záruky, že v případě emancipace bude mít zanechán podíl alespoň $\frac{1}{4}$ majetku adoptivního otce (plus nově se vyžaduje souhlas otce, když děd adoptuje vnuka, protože v osobě adoptovaného mu vyrůstal povinný dědic)
- Významné zlepšení postavení žen – možnost adoptovat a zajistit si tak dědice ze zákona (*indulgentia* pro případy útěchy za ztrátu dětí)

Pokračování justiniánských změn

- Možnost nulity pokrevního příbuzenství – kognace zrušena právní cestou v případě, kdy se osoba stala otrokem (bez možnosti restituce po propuštění) a trestní odsouzení na *deportatio in insulam*.
- Nově připouští v testamentu podmíněčné ustanovení dědice (*sub conditione*)
- Querella inofficiosi testamenti má napříště místo jen u těch žadatelů, kteří nemají možnost žalovat jinou žalobou (a její použití nezpůsobuje neplatnost testamentu – testátor nebyl nepřičetný)
- Sjednocení legátů a fideikomisů (odkazy)
- Přechod práva volby předmětu na odkazovníka (je-li jich více a nedohodnou se, dříve to způsobilo neúčinnost odkazu, nyní rozhodne los)

Typy dědických sporů

- 1. spory potenciálních dědiců o uznání jejich dědického práva (např. intestátní dědic vs. dědic testamentární)
- 2. spory již konstituovaných dědiců mezi sebou (spoludědické)
- 3. spory dědiců (ev. spoludědiců) s třetími osobami

1. Spoludědické spory

- Causa tři bratři – Titius, Maevius, Seia – pozůstalost po matce, rozdělena dohodou, písemná záruka. Posléze odebrané mince Titiem vyšly najevo. Řešení Modestinus: žaloba o vyplacení dluhu – Titius odpoví námitkou exceptio pacti, oni ji odrazí replikou podvodu (replicatio doli) a zvítězí.
- Causa zcizení zastavené zástavy z dědictví u spoludědiců: Scaevola – pozůstalost rozdělena arbitry tak, že každý spoludědic dostal některou hmotnou věc a úroky z pohledávky za dlužníky. Jednomu ze spoludědiců však dlužník přestal splácet a on chtěj zástavu zpeněžit. Může to učinit i sám?
- Spoluodkazovníci Titius a Maevius – legát požívacího práva „v průběhu každého druhého roku“ – kdo bude požívat první?

2. Spory mezi pretendenty dědictví

- Dědic vs. propuštěný otrok: „pokud zaplatí dědici 10 tisíc, bude svoboděn“ – dědic ho ale prodal. Bude svoboděn?
- Dědic vs. propuštěný otrok, který před propuštěním rozkrádal pozůstalost – Labeo navrhuje přetorskou žalobu na *duplum*, ale zakládá ji na přirozeném, nikoli civilním právu. Žalobu nutno podat před vypořádáním dědictví.
- Zánik societas a spor zaznamenaný Pomponiem: dva muži měli societu, jeden zemřel a druhý rozdělil majetek (prodal) a vypořádanou polovinu dal dědici Seiovi. Dědic však nemohl žalovat na vypořádání, protože přijal díl z kupní ceny a nikoli podíl na societě.
- Modestinův případ: strýcové žádali vydání pozůstalosti od syna, jenž nebyl synem skutečným (syn manželky).

3. Dědicové versus věřitelé/dlužníci

- Úmluva o nevymáhání (*pactum*) se nevztahovala na dědice, i když byla součástí ujednání (úzká vazba na dlužníka) – pokud však protistrana jednala dolózně, mohl dědic užít námitku podvodu (*exceptio doli*)
- Paulus: případ dvou bankéřů – jeden uzavřel neformální dohodu s dlužníkem, mohl druhý vymáhat jen polovinu pohledávky? Ne, celou sumu mohl vymáhat sám, protože dohoda bankéře a dlužníka byla *contra bonos mores*
- Dědic versus škůdce podle Akviliova zákona – zabití otroka (připočítává se jako ušlý zisk i dědictví odkázané otrokovi?), obdobně proti osobě, která zničila testament (zde lze použít žalobu *in factum*, nebo *actio iniuriarum*). Rovněž obdobně spory z krádeže.

Právo současné (prvorepublikové)

- Nejčastěji vydědění potomci napadli platnosti závěti
- Příklad: matka vydělila syna, protože mu za života postoupila usedlost – ze zákona pak chtěl 1/3, protože matka údajně nerozuměla úkonu (např. slovo universální). Platnost vydědění byla zachována (vysvětlíme podrobně).

Právo současné

- 1997: zda lze zčásti vydědit a zčásti obdarovat *mortis causa* (NS rozlišil mezi vyděděním a dědickou nezpůsobilostí!). Obdarování MC nově vrací až NOZ.
- 2008: vydědění pro nezám o zůstavitele (důvody, které zavinil zůstavitel, nemohou tížit potomka jako „nezám o zůstavitele“ – popíšeme případ).
- Projevy přijetí dědictví, které vylučují pozdější odmítnutí dědictví: zpochybnil dědické právo jiných osob, uplatnil nárok u soudu, žádal soud o povolení prodeje věci z dědictví apod.
- Nevylučuje: informace o dědictví, stavu a dluzích, jednání k odvrácení hrozící škody, krmení zvířat, sklizeň, obstarání zůstavitelova pohřbu

Vážení kolegové, děkuji za pozornost 😊

